

Türkiye’de Son Dönem Yörük Derneklerinin Liderlik Ekseninde Değerlendirilmesi¹²

Evaluation of Last Period Yoruk Associations in Turkey on the Axis of Leadership

Mehmet ÖZKAN³

Osman Kürşat ACAR⁴

Araştırma Makalesi / *Research Article*

Geliş Tarihi / *Received*: 09.04.2022

Kabul Tarihi / *Accepted*: 11.06.2022

Doi: 10.48146/odusobiad.1100904

Atıf / Citation: : Özkan, M. & Acar, O. K., (2022). “Türkiye’de Son Dönem Yörük Derneklerinin Liderlik Ekseninde Değerlendirilmesi” ODÜSOBİAD 12 (3), 2307-2326 Doi: 10.48146/odusobiad.1100904

Öz

Sivil toplum, yurttaşların bağımsız ve gönüllü bir şekilde devleti etkileme aracı olarak demokratik düzenin en önemli unsurlarından biridir. Sivil toplumun çıktısı olan sivil toplum kuruluşları, vatandaşların, siyasetçiler, devlet ve diğer yönetim organizasyonları üzerinde etkili olmasını sağlayan önemli kuruluşlardır. Göçebe yaşam şekli ile anılan Yörüklerin dernekleşmesi fikri, Türkiye’deki siyasi gelişmelerden etkilenmekle birlikte özellikle 2000’lerden sonra bir artış dikkat çekmektedir. Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu çalışmada; Yörüklerin, STK’ların ve liderliğin kavramsal çerçeveleri anlatılarak liderlik ve Yörük dernekleri arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda görüşme yöntemi ile katılımcılara açık uçlu 5 soru yöneltilmiştir. Uygulamada STK’ların kültür aktarımı, ihtiyaç karşılama ve örgütlenme amacıyla kurulduğu; kişisel menfaatler ve dernek kurmanın kolaylığının dernek sayısında artışa neden olduğu; STK’ların geleceği konusunda katılımcıların belirli bir fikir birliğine ulaşamadığı gibi bulgulara ulaşılmıştır. Çalışma ile özellikle son dönemde sayısı artan bu derneklerin iyi yönetilmeme, siyasi beklenti içine giren tabela derneklere dönüşebilme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dernek, Liderlik, Sivil Toplum Kuruluşları, Yörükler

Abstract

Civil society is one of the most important elements of the democratic order, as a means for citizens to influence the state independently and voluntarily. Non-governmental organizations that are the output of civil society are among the important organizations that ensure the influence of citizens, politicians, the state and other management organizations. The idea of associating nomadic Nomads with a way of life is influenced by political developments in Turkey, but an increase is especially noticeable after the 2000s. In this study, the qualitative research method was used; The relationship between leadership and Yörük associations has been deciphered by

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 25.05.2021 tarihli ve 107/19 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

² Bu makale “Sivil Toplum Kuruluşu Deneyiminin Liderlik Çerçevesinde İncelenmesi: Yörük Dernekleri Üzerinden Bir Analiz” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, E-mail: yorukoglumehmet465@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4495-5648

⁴ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, E-mail: osmanacar@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1961-645X

explaining the conceptual frameworks of Yörüks, NGOs and leadership. In this context, 5 open-ended questions were asked to the participants by the interview method. In practice, NGOs were established for the purpose of transferring culture, meeting needs and organizing; personal interests and the ease of establishing an association cause an increase in the number of associations; Findings were reached, as the participants could not reach a certain consensus on the future of NGOs. With the help of the study, it was concluded that these associations, whose number has increased especially recently, may face the danger of not being well managed and turning into sign associations that fall into political expectations.

Keywords: Association, Leadership, Non-Governmental Organizations, Yoruks

Giriş

Sivil toplum, vatandaşların devlet organlarından izin almadan, korkusuz bir şekilde sosyo-kültürel faaliyet gerçekleştirdikleri sosyal bir alan olarak tanımlanmaktadır (Sağlam, 2020: 596). Sivil toplumun temel birimleri olan sivil toplum kuruluşları, hükümet dışı organizasyonlar, üçüncü sektör vb. şekilde nitelendirilmektedir. Buna karşın sivil ve siyasal yaşam ayrımının olmadığı dönemlerde Avrupa'da sivil toplum ile devlet aynı anlamı taşımaktadır. Nitekim 18. yüzyıl sonlarında bu anlayış değişmiş ve sivil toplum kavramı siyasal otoriteden ayrılarak özerk hale gelmiştir (Özer, 2008: 87-88).

Sivil toplum kuruluşları, devletten bağımsız, gönüllülük esaslı ve toplumsal fayda için hareket ederken, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Sivil toplum kuruluşlarının, demokratik bir ülke için olmazsa olmaz denilebilecek unsurlar olduğu kabul edilmektedir (Bilbil ve Polat, 2021: 338). Osmanlı'da da sivil toplum örgütü olarak kabul edilebilecek yapılar mevcuttur. Özellikle vakıf, lonca, tarikat gibi klasik Osmanlı örgütlenmeleri bu kuruluşlara örnektir. Osmanlı'daki bu sivil toplum kuruluşları günümüzdeki bazı sivil toplum kuruluşlarının yaptığı görevi üstlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin tek parti dönemlerinde sivil toplum kuruluşları olmasına rağmen, sivil toplum kuruluşlarının artması çok partili döneme denk gelmektedir. 1950'den sonra ortaya çıkan demokratik yapı ve ekonomik kalkınmalar bu duruma destek vermiştir. Özellikle 1980 sonrasında ortaya çıkan bireyselci akımlar, liberal düşünceler ve küreselleşmenin artmasıyla Türkiye ve dünyada STK'lar artış göstermiştir. Bu artışla birlikte cemiyet ve kimlik üzerine oluşturulan siyaset ve sivil toplum algısı gelişmiş ve artmıştır. Yörüklerde bu artıştan payını almış ve sivil toplum kuruluşları oluşturmuşlardır. Eskiden çoğunluğu belli bölgelerde göçebe olarak hayatını idame ettiren Yörükler, 80'li yıllar ile yukarıda bahsedilen sebeplerden ötürü genel olarak yerleşik hayata geçmiştir. Şu anda Türkiye'de az sayıda hayatını göçebe olarak sürdüren Yörük aile kalmıştır. Yerleşik hayata geçmiş ve kültürünü yaşatmak isteyen bir takım öncü kişiler ve kanaat önderleri, Yörük derneklerinin kurulmasına önderlik etmişlerdir. Görüldüğü üzere temelleri çok eski olmayan Yörük derneklerini kuran lider kesiminin, içinden çıktığı kültürden etkilenmesi normal olarak kabul edilmektedir.

Özellikle yıllarca kapalı şekilde yaşayan ve geçimlerini hayvancılık gibi faaliyetlerden sağlayan Yörükler üzerinde küresel dünyanın etkisi oldukça fazladır. Artık eski geleneklerini yitirmeye başlayan Yörükler geçmişe bir özlem, politik etkinlik ve sosyal dayanışma amacıyla dernekler kurmaya devam etmişlerdir.

Zaten Yörükler arasında var olan, İbn-i Haldun'un deyimiyle “asabiyet (dayanışma)” kavramı dolayısıyla sivil toplum kuruluşu çatısı altında bir araya gelmek çok zor olmamıştır. Haldun'a göre; asabiyet olmadan toplumlar devlet haline gelemezler. Yani asabiyetsiz devlet olmaz (Erdem, 1993: 163). Asabiyet, ortaya çıkan dayanışma duygusudur. Bu dayanışma bazen soy bazen de kader birliği neticesinde gün yüzüne çıkmaktadır (Karagül, 2016: 52). Bu noktada devreye liderlik olgusu da girmektedir. Yörükler sivil toplum kuruluşlarını kurarken, genellikle bir liderin teşviki ya da lider etrafında örgütlenme söz konusudur. Bu durum, Yörüklerin eskiden beri kültürel olarak kabul ettiği lidere bağlılık faktörünün etkisidir.

Yörükler ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, alanyazında bu konuda çeşitli araştırmalar yapıldığı, farklı bölgelerde yaşayan Yörüklerin özelliklerinin araştırma konusu olduğu görülmüştür. Ak (2017), Yörüklerdeki hekimlik uygulamalarından söz etmiş; Sargın (2019) ise Çukurova Bölgesi'ndeki Yörükler üzerine çalışmıştır. Aydoğmuş (2018), Manavgat çevresindeki Yörüklerin sosyoekonomik durumları hakkında bir çalışma yürütmüş; Durmaz (2018) ise Yörük ağzı üzerine yazdığı tezinde Antalya kapsamında çalışmıştır. Bu çalışmalardan ayrı olarak Kurtaran (2017), konuyu müzik ve dans bağlamında ele almıştır. Yapılan alanyazın araştırması sonucunda liderlik olgusu bağlamında Yörüklerin ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle çalışmanın özgünlüğü ortaya konulmuştur.

Çalışmada Kavramsal Çerçeve bölümünde Yörüklerin, STK'ların ve liderlik konuları incelenmiş liderlik ve Yörük dernekleri arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma ile özellikle son dönemde sayısı artan bu derneklerin iyi yönetilmeme, siyasi beklenti içine giren tabela derneklere dönüşebilme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Sivil Toplum Kuruluşu

Sivil toplum, kendisiyle ilgili kararları kendisi alan ve hiçbir dış müdahaleye tabi olmayan insan topluluğudur. Bu niteliği bakımından devletten/siyasal alandan bağımsız, toplumsal fayda için hareket edilen bir alan olarak anlaşılmaktadır. Böylesi bir alanda insanları bir araya getiren kuruluşlara ise sivil toplum kuruluşları denmektedir. Sivil toplum kuruluşları; özgür ve eşit yurttaşların siyasi alanı dışında, devlet dışı, kâr amacı gütmeyen, gönüllü kişilerin oluşturduğu kuruluşlardır (Kuzu, 1992: 361). Türkiye'de bulunan en yaygın sivil toplum kuruluşları sayılarının 120.000 civarına olan derneklerdir. Kurulma sürecindeki kolaylık ve maliyetlerin daha az olması bu durumun sebeplerinden birisidir. Ancak sendika, konfederasyon, vakıf gibi örgütler Türk sivil toplum camiası ve Türk toplumu açısından son derece önemli organizasyonlardır.

Türkiye'de en çok görülen sivil toplum kuruluşu derneklerdir. 5253 sayılı dernekler kanununa göre dernek; kazanç paylaşma dışında kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır. Dernek kurma hürriyeti (madde 33), sendika kurma hakkı

(madde 51); 1982 anayasasında bulunmaktadır. Sivil toplumun ne kadar önemli olduğu anayasal güvencenden anlaşılmaktadır. Dernek kurma yoluyla, düşünceyi açıklama özgürlüğü bir adım daha ileriye taşınmaktadır. Şahısların tek başlarına yaptıkları düşüncelerini açıklamaları çok ünlü ya da zengin bir kişi olmadıkça toplumda istenilen kitleye ulaşamamaktadır. Ancak aynı fikirleri paylaşan kişilerin örgütlenerek görüş paylaşımı yapmasının toplumsal bir etkisi olduğu kabul edilmektedir. Böylece sosyal ve kültürel yaşamın gelişmesinde dernekler önemli görevler üstlenmektedir (Sezer, 2008: 7). Akdeniz Bölgesi'ndeki şehirlerinde yoğunluk gösteren Yörük derneklerinin ilki Toroslar Yörük Türkmen Federasyonu üyesi Muammer Akgül'e gör, 1994 yılında, Abdullah Duman başkanlığında Antalya Yörükler Kültür, Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği adıyla kurulmuştur (Tuzaş ve Horzumlu, 2017: 244).

Yörükler

Yörükler, genellikle ülkemizin Akdeniz ve Ege bölgelerinde bulunan göçebe yaşam şeklini benimsemiş Türk topluluklarıdır. Yörük kavramı; "yörümek" eyleminden türetilmiştir. Anadolu'ya gelip hayatını göçebe olarak devam ettiren Türklere "Yörük" denmektedir. Mehmet Eröz ve Gyula Nemet'in Yörük tanımı bu şekildedir; ancak Cevdet Türkay ise Yörükleri, iyi ve çabuk yürüyen, göçebe, Anadolu'nun çadırda oturan Türkmenleri, bir yere yerleşemeyen göçebe halkı olarak tanımlar. Yörük kavramı yerine bazen göçebe ve konar-göçer kavramları da kullanılmıştır. Yörük kelimesine ilk defa 15. yüzyılın başında yaşamış olan Yazıcıoğlu Ali'nin kitabında rastlanılmıştır. Osman Gazi'ye bazı Anadolu beyleri tarafından "Yörükoğlu" dendiği de rivayet edilmektedir. Kimi araştırmacılar Yörük ve Türkmen kelimesini birbirinden ayırmaktadır. Ancak Eröz ve Köprülü bu iki kelimenin aynı zümreyi ifade ettiğini belirtir. Bazı tarihçilere göre İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Ortadoğu bölgesinde yaşayan göçebe Türklere Türkmen denilmektedir. Batı Anadolu/Ege ve Akdeniz bölgesinde yaşayanlara ise Yörük denilmektedir. Zamanla göçebe Türkler Anadolu'ya yerleşmeye ve zorla yerleştirilmeye başlanmıştır. Göçebelerin çoğu kendilerini yerleşik halktan daha özgür gördüklerinden dolayı yerleşmeyi reddetmişlerdir. Zorla yerleştirilenler de zamanla eski hayatlarına geri dönmüşlerdir. Hatta bu isteksizlik Osmanlılar döneminde de sorunlar çıkarmıştır. Göçebe hayatı terk eden Türkler eski aşiret ve boy isimlerini unutmuşlar, ancak göçebe olarak devam eden Türkler bu soy ve gelenek isimlerinin unutmamışlardır. Bundan dolayı kendilerini yerleşik Türklerden ayırmak için kendilerine "Yörük" demişlerdir (Eröz, 1965: 121; akt. Doğan ve Doğan, 2005: 3).

Günümüzde Yörükler, yoğun olarak Akdeniz bölgesinde yaşamaktadır. Ancak Türkiye'nin birçok yerinde de bulunmaktadır. Coğrafi olarak Antalya-Mersin ve Konya'nın yüksek bölgeleri (Batı Toroslar) yoğun olarak Yörüklere ev sahipliği yapmaktadır. Akdeniz ikliminin etkisi ve bitki çeşitliliğinden dolayı bu bölgeyi tercih ettikleri kabul edilmektedir. Düzenli olarak yaz ve kış döneminde hayvanlarını beslemek ve onların iklim koşullarına ayak uydurmasını sağlamak amacıyla yer değiştirme, göç etme "göçebe kültür" olarak tanımlanan Yörük yaşam tarzı, otlakların azalması, kullanılan bölgelerin daralması ve göç ettikleri bölgelerin tarım alanları olarak kullanılmaya

başlanması, hayvancılığın eskisi kadar karlı olmaması ve risklerin artması, yerleşik hayata tam olarak geçilmesi gibi nedenler ile artık yavaşça unutulmaya yüz tutmaktadır denilebilir (Bilge, 2021: 550-551).

Liderlik

Lider, kelime olarak başı çeken, rehber, reis, öncü kişi anlamına gelir. Bu tanımdan hareketle liderlerin diğer kişilerden ayrı birtakım özellikleri, yetkinlikleri olduğunu söylemek mümkündür (Biber ve Turancı, 2014: 29; Yıldız, 2016: 27-28). Liderler, örgütte en önemli pozisyonda bulunan, organize etmekten iyi anlayan, yönlendirebilen, planlayabilen, motive etmeyi bilen kişilerdir. Ortak hedefi elde etmek ve bir vizyon kazandırmak amacı ile gruptaki bireyleri etkileme işlemi olarak tanımlanan liderliğin kaynaklarda özellikleri hırslı, başarıya aç, baskın, iş birliği taraftarı, kararlı, bağlamın şartlarına hızlı ayak uydurabilen, sorumluluk almaktan çekinmeyen, özgüvenli ve güven veren, fikrini savunabilen olarak sayılmıştır (Algahtani, 2014: 75, Küçük ve Yavuz, 2021: 456). “Liderlik ya bir davranış modeli ya da kişisel bir nitelik olarak anlaşılır. Davranış modeli olarak liderlik, bir birey ya da grup tarafından, daha büyük bir topluluk üzerine, o topluluğun çabalarını istenen amaçları elde etme yönünde organize etmek ve yönlendirmek üzere kullanılan bir etkidir. Kişisel nitelik olarak liderlik ise, liderlerin başkaları üzerinde etki kullanabilmesine imkân veren karakter özelliğine atıfta bulunur, bu nedenle liderlik, fiilen karizma ile eş tutulur” (Heywood, 2014: 440).

Liderlik kavramı, akademik olarak değişik şekillerde kategorize edilmiştir. Bunlar; özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım, durumsal yaklaşım ve yeni yaklaşım olarak dört ana gruba ayrılır. Özellikler yaklaşımı, davranışsal yaklaşım ve durumsal yaklaşım; bunlar sırasıyla liderin klasik özelliklerini açıklar. Liderin davranışları onun başarısındaki en önemli faktör, liderin duruma göre davranmasıdır. Yeni yaklaşımın liderlik türleri otokratik, tam serbesti tanıyan, katılımcı ve demokratik, karizmatik, dönüşümcü ve etkileşimci liderlik vb. olarak sayılabilir (Bakan-Büyükbeşe, 2010: 75). Özkan (2016), liderlik üzerine yaptığı çalışmada, literatürde 53 farklı liderlik türünün bulunduğunu tespit etmiştir. Literatürde demokratik liderlik, hizmetkar liderlik, vizyoner liderlik tanımlamalarının yörüklerdeki liderlik algısında ön plana çıktığı söylenebilir.

Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Çalışma ile liderlik fenomeninin sivil toplum sayısı üzerinde etkisi olup olmadığı konusu son dönemde sayıları hızla artan Yörük-Türkmen sivil toplum kuruluşları özelinde analiz etmek amaçlanmıştır. Ayrıca Yörüklerin son dönemde neden seslerini duyurmak istediği ve Türkiye’de Yörüklerin son dönemde dernekleşme sayısının artması liderlik ile ilişkili midir? Bu durum geçici midir? Uzun yıllar kendilerini ifade edemeyen insanlar bir anda neden bu kadar fazla ses çıkarmaya başlamışlardır.? Daha önce siyaset, sanat, edebiyat ve ekonomi alanlarında pek görünür olmayan Yörükler neden son dönemde seslerini duyurmak istemektedirler? Konuları nitel olarak incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda katılımcılar 5 adet soru sorulmuştur. Araştırmanın evreni Türkiye’deki Yörükler üzerine çalışmalar yapmış uzman kişiler ve Yörük Derneği yöneticiliği yapmış kişilerdir. Örneklemi ise; Yörük derneklerinde üst düzey görevlerde bulunmuş, Yörük dernekleri hakkında çalışmış olan

akademisyenler, Yörük dernekleri üzerine çalışmalar yapmış araştırmacı-yazardan oluşan on bir kişi oluşturmaktadır.

Çalışma nitel olduğu için güvenilirlik ve geçerlilikten ziyade, inanılabilirlik, sonuçların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği önemlidir (Arastaman vd., 2018: 47; Başkale, 2016: 23). Literatürde altın kriterler olarak bilinen inanılabilirlik, güvenilebilirlik, aktarılabilirlik, onaylanabilirlik şeklinde dört başlıktan ilki olan inanılabilirlik açısından, çalışma yapılırken görüşülen Yörük lider ve kanaat önderleri ile uzun süreli etkileşim içerisinde bulunularak örneklemedeki kişilerin kültürünü ve üslubunu iyice anlayarak, ön yargılardan arındırılmış bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Aktarılabilirliği ve uygunluğu(genelleme) sağlamak açısından katılımcılar da uzmanlara danışılarak seçilmiştir. Katılımcıların araştırma konusu üzerinde en az 5 yıl tecrübeli olmasına hassasiyet gösterilmiştir. Onaylanabilirlik seviyesini artırmak adına, çalışmaya yoğun olarak analiz edilmiş bilgiler eklenmiş olsa da katılımcıların çok önemli cümleleri ve görüşleri ham olarak eklenmiştir. Bu şekilde ön yargılardan arındırmak hedeflenmiştir. Çalışma için gerçekleştirilen görüşmelerin çoğunluğu covid-19 salgınının etkisi altında yapıldığı için bazı görüşmeler online ortamda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca salgın sebebi ile bu STK'lar faaliyetlerini durdurduğu için etkinliklerini yerinde görme gibi uygun ortamlar oluşmamıştır. Çalışma yarı yapılandırılmış olması bazı katılımcıların konunun içeriğinin dışına çıkması gibi birtakım kısıtlılıklar yaşanmıştır.

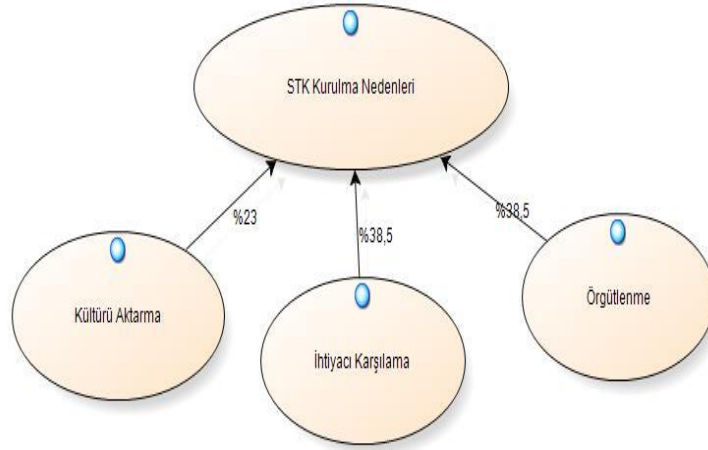
Bulgular

Genel Olarak Yörük Sivil Toplum Kuruluşları

Çalışmanın en önemli noktaların olan sivil toplum konusuna ilişkin bulgular, sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç duyulma nedeni, Yörük sivil kuruluşlarının artış nedenleri ve Yörük derneklerinin sayılarının artmasının neden olduğu sonuçlar şeklinde analiz edilmiş ve bulgular açıklanmıştır. Katılımcılar STK tanımlamaları yapmaya çalışmışlardır. Katılımcı 8:

"Kamu kurumlarının dışında sosyal, kültürel, çevresel vb. konularda toplum yararına olacak şekilde faaliyet gösteren devletten bağımsız ancak devlet tarafından konulan kurallara bağlı olarak faaliyet gösteren kuruluşlardır." (Katılımcı 8) ve diğer katılımcı: *"Resmî kurumların dışında kalan ve bunlardan bağımsız olarak siyasi, sosyal, kültürel, hukukî ve çevresel amaçlar doğrultusunda lobi çalışmaları yapan, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlardır."* (Katılımcı 11) şeklinde tanımlamıştır.

Katılımcıların STK kurulma nedenleri ile ilgili görüşleri ise şu şekildedir:

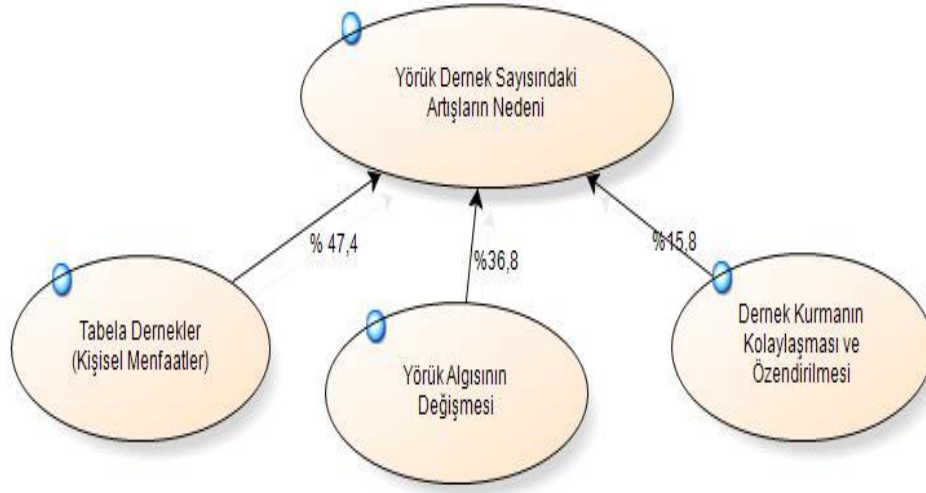

Görsel 1. STK'ların Kurulma Nedenleri

Katılımcılara göre; örgütlenme ve çeşitli ihtiyaçları karşılama nedenleri %38,5, kültürü aktarma nedeni ise %23 oranında ifade etmişlerdir. İhtiyacı karşılama alt temasını ise toplumun beklentilerinin devlet tarafından karşılanamayacağı, dolayısıyla STK'lara ihtiyaç duyulduğu algısı oluşturmaktadır. Bu konuda katılımcıların ifadesinde dikkati çeken: “Güneş çarığı sığı mı çarık ayağı sıkır, toplumun ihtiyacı doğrultusunda sivil toplum kuruluşları ortaya çıkar.” (Katılımcı 7) ifadesi önemlidir.

Kültürü aktarmak alt temasında ise öncelikle örf ve adetleri tanıma daha sonra bunları gelecek nesillere aktarma arzusu STK'ların kuruluşunda rol oynamaktadır. İncelenen sivil toplum misyon ve vizyonları hatta isimleri bile bu durumu kanıtlar niteliktedir. Derneklerin kurulmasındaki temel sebeplerden birisi de Yörük kültürünün devamlılığıdır. Ancak bu bulgudan Yörüklerin örgütlenerek söz hakkı elde etmesinin daha zayıf bir sebep olduğu anlaşılmamalıdır. Yörük sivil toplum kuruluşlarının bir diğer amacı ise; Yörükler ve Yörük kültürü üzerine bilimsel ve akademik çalışmalar yapmaktır. Ancak son dönemde maalesef birçoğu şenlik, şölen v.b. eğlence faaliyetleri ile anılmaktadır. Bu tür faaliyetler de bir toplumsal ilgi çeker ve birliktelik, kaynaşma sağlar. Ama uzun dönemde Yörük kültürünün devamı şenlik ve festivaller ile sağlanamaz. Bu sebeptendir ki, Yörük camiasının ve Yörük sivil toplum kuruluşlarının kendilerinin dahi bundan rahatsız olduğu birtakım katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir.

Yörük derneklerinin sayıca artmasının nedenleri katılımcıların ifadelerinde 3 alt başlıkta toplanmıştır.

Görsel 2. Yörük Derneklerinin Sayılarının Artma Nedenleri

Yörük derneklerinin artışında en önemli faktörlerden birisi de kişisel ikbal ve menfaatlerin olduğu oldukça dikkati çekmektedir. Burada insanların lider sıfatına özenmesi nedenler arasında görülürken daha ziyade kişisel menfaatleri için dernekler kurarak, rant elde etme peşine düştükleri görülmektedir. Özellikle siyasi çıkar ve kişisel ikbal peşinde koşan bazı kişilerin dernekler üzerinden çıkar elde etme yoluna gittikleri bazı katılımcılar tarafından üzümlere dile getirilmiştir

Diğer bir neden Yörük algısındaki değişim olarak görülmektedir. İnsanlar eskiden Yörük olduğunu söylemeye utanırken günümüzde bu durum tersine dönmeye başlamıştır. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri. Katılımcı 1: "*Bahçene erik kapına Yörük sokmayacaksın, denirdi. Ama artık böyle bir şey söz konusu değildir. İnsanlar utanmadan sıkılmadan Yörük olduklarını dile getirebilmektedir.*" şeklinde Katılımcı 11 ise "*Ülkenin gerçek sahiplerinin kendileri olduğu Yörükler tarafından anlaşılınca bu sis perdesi aralandı, Yörük/Türkmen ruhu canlılık kazandı ve her gün peş peşe Yörük/Türkmen dernekleri kurulmaya başladı.*" ve Katılımcı 15 ise "*Düne kadar Yörüklere 'Allah'ın Yörüğü' şeklinde hitap ediliyordu. Yörükler hakir görüldükçe Yörükler kenetlenmeye başladı.*" Yine katılımcı 11 ise "*Atatürk, ülkenin milli güvenlik stratejisinde Yörükleri tam merkeze oturtmak istemiştir. "Arkadaşlar! Gidip, Toros Dağları'na bakınız, eğer orada bir tek Yörük çadırı görürseniz ve o çadırda bir duman tütüyorsa, şunu çok iyi biliniz ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla bizi yenemez."*" şu şekilde belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra dernek kurmanın kolaylaşması ve özendirilmesi de Yörükleri teşvik etmektedir. Burada elde edilen başarılar gözlemlenerek dernekleşmenin arttığını söylemek doğru olacaktır. Katılımcıların görüşlerinden anlaşıldığı üzere, Yörükler geleneklerine sahip çıkan ve onları yaşatmak için hevesli olan en önemlisi de onları oluşturan ve bir arada tutan unsurun gelenek, görenek, örf ve adet olduğuna inandıklarından bu unsurların kaybedilme riski Yörük camiayı tetiklemiştir.

Son olarak Yörük derneklerinin sayılarının artması üzerine katılımcı görüşleri incelendiğinde bu durumdan birtakım rahatsızlıkları dile getirilmiştir. Bu konuda Katılımcı 3:

“Şimdi bir yığın dernek var bizim tek olduğumuz dönemdeki kadar ses çıkaramıyorlar. Eskiden Cumhurbaşkanı bizden görüş sorardı. Artık çok fazla dernek olduğu için ve bunlar işe yaramadığı için ciddiye alınmıyoruz.” Şeklinde bu durumu özetlemiştir. Burada aslında bir tezat ve paradokstan bahsedilebilir. Bir taraftan Yörükler kendilerini ifade etmek, temsil edilmek istemekte ama diğer taraftan o kadar çok dernek kurulmuştur ki artık muhatap alınma noktasında sorun yaşama ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu konuda tüm katılımcıların bir endişesinin varlığından bahsedilebilir. Bu konuda Katılımcı 10; *“Bir birlik kuracağız ve bu birlikte Yörükler üzerine çalışma yapan hiçbir çıkarı olamayan STK’ları bir araya getireceğiz. Faaliyet yapmayan sadece işi şölen şölen gezmek olan dernekleri dikkate almayacağız. Çünkü bunlar yüzünden işini iyi yapan dernekler de gölgede kalıyor. Devlet kimi ciddiye alacağını bilemiyor.”* Şeklinde durumun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yörük Derneklerinde Liderlik

Katılımcılar liderliğe yönelik olarak görüşleri liderlerin özellikleri, Yörüklerin liderliğe bakış açıları, liderlik anlayışı ve liderlerin durumu olarak 4 başlıkta toplanmıştır. Katılımcılar liderin özellikleri konusunda farklı görüşler öne sürmüşlerdir.

Katılımcı 2: *“Yörüklerde lider yoktur bey vardır. Sen lider diyorsun ya yani bey layık olan kişidir.”* *“Lider kültür elçisidir.”* *“Lider, sözü geçen, birleştirici ve kaynaştırıcı olmalıdır.”*

Katılımcı 3: *“Sivil toplum kuruluşunun hedefleri doğrultusunda çalışan birisi olmalıdır.”* *“Yörük derneklerinde demokratik karar verme vardır. Yani lider önder şunu dedi hadi bunu yapalım gibi bir şey yoktur herkes kararını söyler bir ortak akıl bulunur.”* Katılımcı 6: *“Lider bir baş, bir merkezdir kararlarını verirken isabetli ve çok önemli bir süreç sonrasında vermelidir.”* *“Lider ideolojik takıntılardan uzak durmalıdır. Liderler, tutarlı olmalıdırlar, özüyle sözüyle bir olmalılar.”*

Katılımcı 9: *“Lider sosyal, girişimci ruh taşımalıdır.”* *“Lider, gayet demokratik yollara başvuran, insanların vicdani ve irfani melekelerini dikkate alan onlarla birlikte yol yürüdüğünü hissettiren, kişilerin her zaman yanında olabilecek insanlar olmalıdır.”*

Katılımcı 5: *“Liderim diye kasılmayla bu işler olmaz. Liderlik bir vizyonla eğitimle olur.”* Katılımcı 10: *“Gerçekten fedakârca, cefakârca çalışıyorsanız kültüre hizmet ediyorsanız kısaca bulunduğunuz toplumda sözüne sadık biri iseniz, siz eğer insanların kültürüne ve değerlerine sahip çıkarsanız insanlar sizi hoş karşıyor, baş tacı yapıyor.”*

Katılımcı 4: *“Başarılı olması için o işi sevmesi gerekiyor.”*

Katılımcı 6: *“Lider sorumluluk sahibi biri değilse işler çok yolunda yürümeyecektir.”*

Katılımcı 5: *“Liderler ben değil biz demeli vatandaşa halkla bütün olmalı Devleti’ni milletini seven kişilerle birlikte hareket etmelidir.”*

Yörük yöneticilerin katılımcı ve demokratik lider olması beklenmektedir. Yani organizasyon/STK'lardaki diğer katılımcı ve yöneticilerin görüşlerini dikkate almalı ve bir uzlaşma oluşturmalıdır. Bu durumun eleştirisi olarak, sivil toplum kuruluşundaki liderlerin diğer üyeleri dinlememesi neticesinde birçok yeni sivil toplum kuruluşu ortaya çıkmıştır. Bu durum STK'larda liderlik konusunun ne kadar önemli ve hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. STK ve lider ilişkisinde kültürün etkisi çok fazladır. Liderlerin de içinden çıktığı toplumun kültüründen etkilenmesi gayet normaldir. Zaten kültürden uzak bir kişinin lider olma şansı da zayıftır. Diğer taraftan liderlerin kendisinden sonra gelecek liderler içinde belirleyici ve yönlendirici olmaları gereği şu şekilde ifade edilmiştir: Katılımcı 6: "*Lider, kendisinden sonra gelen kişiyi de belirleyen kişidir.*" Katılımcı 9: "*STK'larda yapmamız gereken bir Enderun mektebi oluşturmak bizden sonra gelecek olan liderleri orada yetiştirmek.*"

Katılımcı görüşlerine bakıldığında Yörüklerde lidere büyük bir saygı ve sevgi olduğu görülmektedir. Hepsi tarafından olmasa bile katılımcıların bazıları Yörüklerin demokratik bir liderlik görüşü olan "katılımcı liderlik" türünü benimsediği söylenebilir. Ancak bu durumun aksi yönünde görüşler de beyan edilmiştir. Bazı katılımcılar faaliyetsiz ve sayıca çok fazla olan derneklerin durumunu liderlik konusu ile ilişkilendirmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının kendi yöneticileri arasında ortaya çıkan karşıt görüşler neticesinde yöneticilerden bazıları eski sivil toplum kuruluşlarından ayrılıp yeni bir sivil toplum kuruluşu kuruyor. Son zamanlarda bu şekilde ortaya çıkan birçok sivil toplum kuruluşu olduğu dile getirilmiş ve bunların çoğunun faaliyetsiz tabela derneği olduğu belirtilmektedir. Derneklerin kurulma aşamasında liderliğin etkisi olmadığını söyleyenler bile faaliyet ve fedakârlık konusunda liderlerin hakkını teslim etmektedir. Dernek başkanlarına yazılmış bir dörtlükte Katılımcı 11:

"Gelenek görenek devam ettirir

Sofrasında yemeğini yedirir

Herkesi incitmeden iş bitirir

Yörükler içinde takdir başkanı"

Dörtlüğünden de anlaşılacağı üzere Yörükler, liderin geleneklerine sahip çıkan, birleştirici ve saygın bir karaktere sahip olmasını beklemektedir. Katılımcı 6: "*Baş nereye giderse ayaklarda oraya gidiyor.*" tarafından da dile getirildiği gibi Yörüklerin bazıları liderleri sorgulamaksızın takip etmektedir. Ancak bu durum çoğunluğu temsil etmemektedir. Liderlerin körü körüne takip edilmesindeki sebep, bazı bölgelerde oluşturulan dernek ve dernek üyelerinin eğitimsiz ve bilinçsizliğinden kaynaklanmaktadır.

Yörükler lidere önem verir ancak liderlere mutaassıp bir şekilde bağlanmazlar. Bu durum katılımcı görüşlerinde de dikkat çekmektedir. Ayrıca katılımcılar Yörüklerde liderliği yaşadıkları zor coğrafi şartlara da bağlamışlardır. Bu konuda Katılımcı 9: "*Bizim coğrafyamızı düşünün hep engebeli, yani bu coğrafyadaki insanlar da böyle yani lider ruhlu olmazsa ayakta kalamazlar. Her tarafı farklı yükseltilerde farklı kesintilerde farklı coğrafyalarda bir yerde böyle coğrafyada büyümüş bir insanın*

pasif insan olarak yaşama şansı yok. Obanın içerisinde birliği kastederseniz biz ana koruyucu kanatları altında gölgelenen bilecek ve sembolik bir lider olarak bakarız o bizim atamızdır dokunulmazımızdır.” şeklinde açıklamıştır. Katılımcı 9’un görüşü incelendiği Yörüklerin çoğu lider ruhlu olarak doğar veya doğmak ve bu şekilde olmak zorundadırlar. Ayrıca Katılımcı 10: *“Beylerin ağası olmaz, beylik vermekle ağalık almakla olur.”* Katılımcı 10’un görüşleri, lideri sorun çözen ve etkileşimci bir karakter olarak tanımlamaktadır

Katılımcılar STK başkanlarının mevcut liderlik durumlarını eleştirel olarak dile getirmişlerdir. Bu konuda katılımcı 11: *“Bütün STK başkanlarının lider olarak algılanması ve değerlendirilmesi yanlış olur. Şayet bütün STK başkanları lider özelliklerini haiz olsalardı toplumumuz daha iyi bir seviyede olurdu.”* Yine Katılımcı 8: *“Lider pozisyona gelen kimselerin temel amacı bulunduğu koltuğu nasıl muhafaza edip daha yüksek bir makam mevkiye nasıl geçebileceğinin araştırılması olmaktadır.”* Benzer şekilde Katılımcı 10: *“İnsanların kimisi siyaset, kimisi ticaret, kimisi şahsi egolarını tatmin etmek için dernekler oluşturuyor.”* Aynı şekilde Katılımcı 11: *“Genellikle bir ihtiyaçtan ziyade sosyal statü kazanmak, çevrede tanınır olmak, düğünde dernekte anons edilmek gibi egoyu okşayan bir konumda bulunmak hatta mevcut dernekler vasıtasıyla siyasete atlayabilmek vb. gaileler insanları bu yöne itmektir. Büyük çoğunluğunun eğitim ve kültürel durumu ve entelektüel kapasitesi Yörük/Türkmen kültürünü çeşitli platformlarda temsil edebilecek ve kitlelere aktarabilecek durumda değildir.”* Ayrıca Katılımcı 8: *“Liderlik vasfına sahip insanların sayısının bir elin -iki değil- parmak sayısını geçmediği rahatlıkla görülebilir.”* Şeklinde eleştirel olarak görüşlerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların görüşlerinden anlaşılacağı üzere maalesef Yörük camiadaki liderlerin birçoğu, görevini layığı ile yerine getirmemektedir. Bu görevi ifa edecek liyakate sahip olmadıkları çoğunlukla kabul edilmektedir. Daha önce bahsedildiği gibi tabela derneklerinin faturası bazı katılımcılar tarafından vasıfsız liderlere kesilmektedir. Esasında Yörük-Türkmen kültürünü korumak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla sivil toplum kuruluşları oluşturduğunu dile getiren liderler çoğunlukla şenlik, şölen ve festivaller gerçekleştirmiştir. Maalesef çalıştay, panel, sempozyum vb. herhangi bir faaliyete öncülük eden sivil toplum kuruluşu lideri sayısı çok azdır. Bu durum liderlerin birçoğunun vasıfsız ve bilgisiz olduğunu destekler niteliktedir.

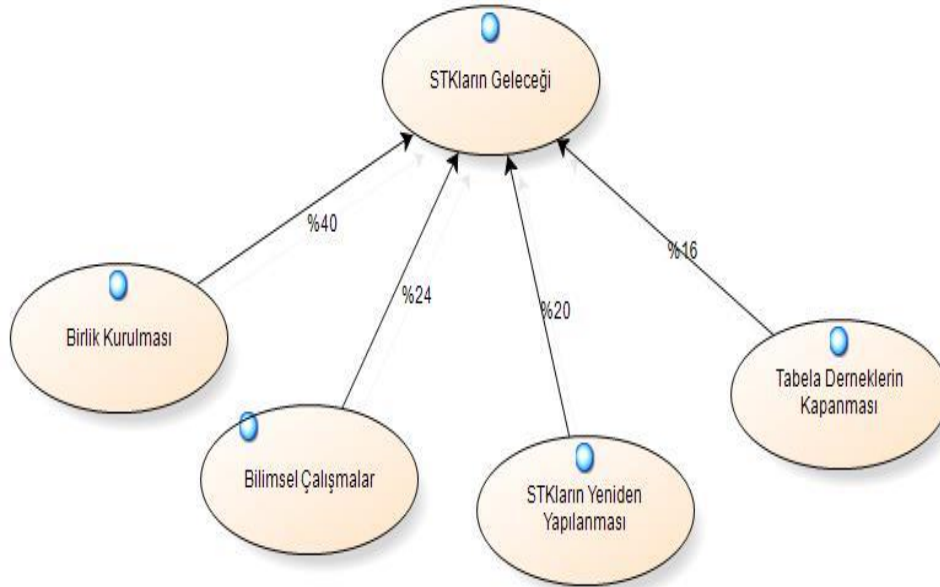
Üyelerin lidere bakış açısı konusunda Katılımcı 11: *“Üyeler açısından dernek başkanı; masraf çıkartmayan, yediren, içiren, eğlendiren, hâl hatır soran, hastanelerde ve devlet dairelerinde kendilerine yol gösterendir.”* Yine Katılımcı 2: *“Geleni gideni ağırlar. Obanın beyidir. Sözü geçer, obasını çevresini derleyip toparlaması gerekir. Arasında sorun olanların sorununu çözecek darılanları küsenleri barıştıracak.”* Şeklinde görüşlerini belirtmektedirler.

Maalesef üyelerin lidere bakış açısı, çok zaman sivil toplum kuruluşunun amacı ile bağdaşmamaktadır. Yörükler için bir lider liderden daha fazlasıdır. Onlar her zaman lider ile etkileşim halinde bulunmayı istemektedirler. Böylece sivil toplum kuruluşunun lideri olarak faaliyet göstermesi beklenen şahıs bazen bir karakter çelişkisi yaşayabilme ihtimali karşı karşıya kalmaktadır. Katılımcı görüşlerine bakıldığında özellikle Katılımcı 11’in yukarıdaki görüşü neticesinde şu durum ileri sürülebilir: lidere görevinden çok vasıf yükleyen kişiler onu asıl görevinden alıkoymaktadır.

Diğer taraftan lideri Katılımcı 6: "Her hareketin ve fikrin bir başı olması gerekiyor. Bir liderin etrafında toplanma içgüdüğü bizim Türk toplumunda çok yüksektir. Türklerin tarih boyunca birçok devleti olmuştur bu gelenek lider esası olmamızın bir dışavurumudur." ve Katılımcı 8: "Tamamen amatör bir ruhla bir araya gelmiş bir topluluğun iyi bir şekilde yönetilmesi o topluluğun etkinliğinin artmasında belirleyici rol oynar." şu şekilde değerlendirmektedirler. Katılımcı 6 ve Katılımcı 8'in görüşleri ışığında Yörükler arasında lider, yukarıda değinilen Bakan ve Büyükbeşe (2011) tarafından açıklanan liderlik türlerinden etkileşimci ve otokratik liderliğin arasında bir yerde konumlanacak şekilde tarif edilebilir. Çünkü görüşler hem bir üst akla ihtiyaç olduğu hem de bu üst aklın yönetim organizasyonundaki diğer kişilerle iletişim halinde olması gerektiğini belirtmektedir.

Yörük Derneklerinin Geleceği

STK'ların gelecekte nasıl olacağına ilişkin sorulan sorunun cevabı neticesinde bulgular şu şekilde ifade edilebilir:

Görsel 3. STK'ların Geleceğinin Nasıl Olacağına İlişkin Görüşler

İlk olarak katılımcılar %40'ı büyük bir kısmı birlik kurulması halinde başarılı olabileceklerini düşünmektedirler. Bu konuda Katılımcı 4: "Tek taştan duvar olmaz. Biz bir ve beraber olmalıyız. Bu şekilde her türlü zorluğun üstesinden geliriz." Yine Katılımcı 10: "Bir birlik kuracağız ve bu birlikte Yörükler üzerine çalışma yapan hiçbir çıkarı olamayan STK'ları bir araya getireceğiz." Diyerek bu konuyu belirtmişlerdir. Burada birlikten kasıt; derneklerin bir araya gelerek federasyon, federasyonların bir araya gelerek konfederasyon kurması ve nihayet konfederasyonların bir birlik çatısı altında birleşmesidir.

İkinci olarak katılımcılar %24'ü bilimsel çalışmaların sivil toplum kuruluşları için başarıyı getireceğine inanmaktadırlar. Bu konuda Katılımcı 6: *“Bu kültürü bilimsel temellere oturtabilirsek daha kalıcı olacaktır.”* Katılımcı 3: *“Ancak işin zor tarafına çekmek lazım insanları yani bilimsel mecralara. Üniversitelerimizde Yörkam birimleri açılmaya başladı. Onlar işin bilimsel tarafını çözebilirse Yörük kültürü devam eder.”* Yine Katılımcı 8: *“Son dönemlerde Yörük dernekleri çalıştaylar, sempozyumlar, kongreler v.b. akademik faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardır. Üniversitelerde Yörük Türkmen Araştırma Uygulama Merkezlerinin (YÖRKAM) sayısı da artmaya başlamıştır. Ayrıca üniversitede okuyan Yörük çocuklarının sayında da ciddi artışlar olmuştur. Bütün bu gelişmeler Yörüklerin bilinçlenmesinde etkili olmaktadır.”* Şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

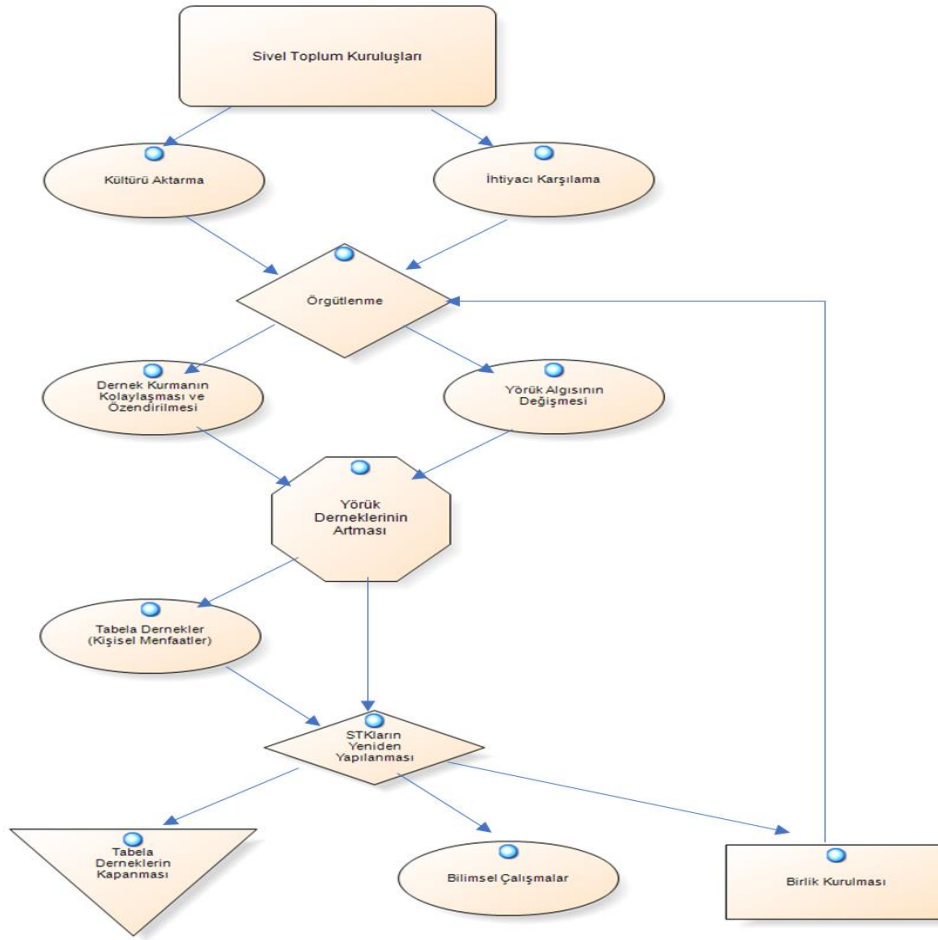
Son dönemde Yörükler üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar artmıştır. Üniversiteler bünyesinde kurulan Yörük Kültürü Araştırma Merkezleri'nin sayısı çoğalmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi, Alâeddin Keykubad Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi bünyesinde YÖRKAM bulunmaktadır. Bu durum köy ve doğal hayat üzerindeki artış ile aynı yöndedir. Popüler kültürün etkisi yadsınamaz gerçektir. Bahsedilen bilimsel çalışmalar sonucunda Yörükler üzerinde oluşan şölen ve festival hayranı algısı yıkılacaktır. Bu algının kırılması gerektiği katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir.

Üçüncü olarak katılımcıların %20'si, STK'ların yeniden yapılanması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Bu anlamda devlet desteğinin olması gerekliliği de dikkati çekmektedir. Bu konuda Katılımcı 11: *“Yörükler; devlet/millet noktasında KURUCU, askeri manada KORUYUCU, sosyal açıdan KÜLTÜRCÜ rollerle yeniden teçhiz edilmelidir.”* Katılımcı 11'in görüşlerinden kastedilen şey; Yörüklerin ve onların temsilcilerinin kendilerini gerçek manada yansıtamadığı bunun yanında onları temsilen ortaya çıkan Yörük STK'larının da bu işi hakkıyla yapamadığına değinilmektedir. Yörüklerin Türk tarihinin her sayfasında var olduğu ve önemli roller üstlendiği, Türk kültürünün ve milletinin devamı açısından Yörüklerin çok önemli etkisi olduğu vurgulanmaktadır. Yine Katılımcı 6: *“Dernekleşme faaliyetlerinin hatalarını görüp düzeltmek, insanlara faydalı kalıcı sürdürülebilirliği olan kurumların kurulması gerekiyor.”* Diyerek konunun önemini belirtmiştir.

Son olarak katılımcılar %16 oranda tabula derneklerin kapanması ile birlikte derneklerin etkinliklerinin artacağını düşünmektedirler. Bu konuda Katılımcı 3: *“Derneklerin amacı dışında yaşamasına izin verilmemeli.”* Katılımcı 1: *“Dernekler çok arttı ama faaliyet söz konusu olmayan dernekler ilerde ortadan kalkacaktır. Çünkü bu işin bir maliyeti söz konusudur ve bunu karşılayamayan dernekler yok olacaktır.”* Derneklerin kurulması ve ismen bile varlık göstermesi için birtakım maliyetlere ihtiyaç vardır. Bu maliyetler bazen maddi bazen manevi olabilir. Örnek vermek gerekirse; dernek kurulduktan sonra bir bina kiralamak ya da toplantı gerçekleştirmek bir maddiyat gerektirmektedir veya kişi topluluğu olan derneklerin kurucularının birçoğu faaliyetsiz bir dernek olduğunun farkına varması ile dernek ile ilişkilerini kesecek ve dernekler kendiliğinden ortadan kaybolacaktır. Hepsisi bir tarafa topluma dokunmayan-inemeyen dernekler ilgi çekemeyecek ve yok olmaya yüz tutacaktır.

Son dönemlerde Yörüklük'ün popülaritesi artmıştır. Özellikle turizm amaçlı Yörük çadırları Türkiye'nin güney sahillerinde restorana dönüştürülerek hayata dâhil edilmiştir. Sosyal medyanın da etkisini iyice artırmasıyla Yörük kültürü ve doğal hayatı artık toplumla daha iç içedir. Milletimizin bu kültüre sevgisi ve ilgisi Yörük kültürünü özellikle sosyal medyada bir süre daha popüler tutacağı benzetmektedir. Yörüklerin yaptığı şölen ve festivaller aracılığı ile tanışan ve kaynaşan sivil toplum kuruluşları ve kişilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Diğer etkilerinin yanında bu konuda da sivil toplum kuruluşları toplumsal bir misyon üstlenmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Görsel 4. Yörük Sivil Toplum Kuruluşları Süreçleri

Çalışmada Görsel 4 ile açıklanan bulgulardan hareketle:

1. STK'ların kuruluşunda kültürü aktarma, ihtiyacı karşılama ve örgütlenme fikri ön plana çıkmıştır.

Yörüklerin STK'lar ile kendini ifade edebilmesi için kurdukları dernekler ile Yörük algısının değişmesi, STK kurmanın ve örgütlenmenin kolaylığı, liderlik gibi olgular ile dernek sayısı artmıştır. Bu durum

birtakım sorunları beraberinde getirmiştir ve yeniden yapılanma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Faaliyetsiz - tabela derneklerinin- kapatılması sadece eğlence ve şenlik ile anılmama isteği ekseninde bilimsel çalışmaların yapılması, Yörüklerin farklı yönlerinin anlatılması isteği ön plana çıkmıştır. Ek olarak dağınık yapının önüne geçilmesi, birlik kurulması ve de birlik olunması fikri desteklenmiştir. Bahsedilen birliklerin kurulmasıyla beraber örgütlenme bağlamında daha kurumsal bir yapının oluşacağı aşikârdır. Bu kurumsal yapı da sivil toplum kuruluşlarını başarıya ulaştıracak olan faktörlerin en önemlilerinden biridir. Böylece ortaya çıkan kuruluşlar bu camiada kurulması planlanan örgütlere bir rol model olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu rol model örgütlerin etkisiyle Yörükler üzerine yapılacak olan bilimsel çalışmaların sayısı artabilir ve ortaya daha yararlı ve işlevsel kuruluşlar çıkabilir. Günün sonunda böylesi kalite ve kurumsallığa sahip Yörük sivil toplum kuruluşlarının, bu camiadaki sadece eğlence algısını kırması ve kişilerin menfaatleri uğruna örgütlerin kullanılması fikrini kırması ihtimali yüksektir.

Son dönemlerde Yörükler arasında okuryazarlık ve kültürel bilincin artması ile bu kesim seslerini daha çok duyurmak istemektedir.

2. Sayıca çok fazla olan Yörük-Türkmen derneklerinin bu kadar çok olması bazı katılımcılar tarafından dernek içi demokrasinin olmaması, liderin otoriter tutum sergilemesine bağlanmaktadır.

Yörüklerde lider/baş olmak idareci olmak son derece zordur. Ek olarak bazı kişilerin siyasi ve ekonomik çıkarlar uğruna dernek kurması, dernek kurmanın kolay olması gibi görüşler de derneklerin sayısı fazla olması ile irtibatlandırılmaktadır. Aslında dernekler ortaya çıkış sebeplerini, kültürü canlı tutmak ve onu gelecek nesillere aktarmak, Yörüklerin ihtiyaçlarının karşılanması ve örgütlenme olarak açıklıyorlar. Ancak son dönemde sayıca oldukça fazla rakamlara ulaşmış ve Yörük derneklerinin birçoğu işlevini kaybetmiştir. Bu durum ortaya işini iyi yapan Yörük derneklerine güveni sarsmaktadır. Yörük STK'larının en önemli amaçlarından biri olarak tanımladığı, Yörükler ve Yörük Kültürü üzerine bilimsel çalışma yapılması amacı Yörük liderler tarafından üzerinde durulan önemli bir noktadır. Bu şekilde Yörüklerin, sadece şölen ve şenlik gezen kitleler olmadığına görüleceği düşünülmektedir. Yörük derneklerinin geleceği; tabela derneklerinin ortadan kalkması, bilimsel çalışmaların çoğalması, örgütlenme (birlik düzeyinde), değişen Yörük algısı ile birlikte daha parlak görüneceği tahmin edilmektedir.

3. Yörük sivil toplum kuruluşlarını ortaya çıkmasında ve idame ettirilmesinde hayati rol oynayan liderler, kurumların en önemli dinamikleri olarak kabul edilmektedir.

Katılımcıların birçoğu bu durumu kabul etmektedir. Ancak Yörük-Türkmen camiasının gücünü yüksek oranda kısıtlayan tabela derneklerinin ortaya çıkmasında da maalesef liderler etkilidir. Ama katılımcıların görüşleri ekseninde iddia edilebileceği gibi bu yanlış uygulamanın sorumluları çoğunlukla bir sivil toplumun kurumsal altyapısını oluşturabilecek yetkinliğe sahip değildir. Bu liderlerin birçoğu şahsi çıkar, hırs ve rant için bu görevi istemektedir. Ne yazık ki, başka bir sivil toplum kuruluşundan ayrılan ya da yeni bir bölgede sivil toplum kuruluşu kuran şahısların birçoğu sivil toplum kuruluşunu kurmadan önce bölgede bir nabız yoklaması yapmamaktadır. Böylesi gelişimi güzel hareket

eden kişilerin birçoğunun makam ve kişisel ikbal uğruna Yörük-Türkmen camiasına zarar verdiği dile getirilmektedir. Katılımcıların üzerinde durduğu önemli bir konu olarak bahsedildiği gibi bu amaç ile hareket eden lider ve onun çevresindeki kitleler için Yörüklük sadece bir araç olarak görülmektedir. Genellikle şahsi ve kendi kitlelerinin çıkarı için hareket eden bu kesimlerin çok zaman siyasi amaçları bulunmaktadır.

4. Dernek sayıları ve katılımcı görüşlerinden hareketle Yörükler'de lider ve baş olma arzusu son derece istenilen bir durumdur.

Genel olarak Yörük-Türkmen camianın sivil toplumunun gelişmesinde liderler başrol oynamaktadır. Katılımcıların geneli bu konu üzerine hemfikirdir. Ancak bazı zamanlarda bu durumun tersinin de geçerli olduğu birçok katılımcılar tarafından kabul edilmektedir. Liderler bireysel yetenek, uzlaşmacı kültür, organizasyon yönetimi, sosyolojik dinamiklere hâkim olma gibi kabiliyetler sayesinde kurulan örgütleri kolayca büyütebilmekte ve kurumsallaştırmaktadır. Bu tür özellikleri olmayan kişiler lider olamazlar, olsalar bile kalıcı bir liderlik söz konusu olamaz. Böylesi özelliklere sahip olmayan kişi ve kişilerin kurduğu Yörük dernekleri kısa bir süre içerisinde faaliyetlerini yitirmekte ve tabela derneği halini almaktadır ve alacaktır. İyi bir lidere, yönetim organizasyonuna ve kaynağa sahip olamayan sivil toplum kuruluşları uzun dönemde hayatlarını idame ettirememektedir.

Yazar Katkıları

Çalışmaya 1. Yazar: %80, 2. Yazar: %20 oranında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

"Türkiye'de Son Dönem Yörük Derneklerinin Liderlik Ekseninde Değerlendirilmesi" başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ak, M. (2017). Yörüklerde Halk Hekimliği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 57, 395-405. DOI: 10.9761/JASSS7124
- Algahtani, A. (2014). Are Leadership and Management Different? A Review. *Journal of Management Policies and Practices*, 2 (3), 71-82. DOI: 10.15640/jmpp.v2n3a4
- Arastaman, G., Fidan, İ. Ö. ve Fidan, T.(2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 37-75. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/586937>
- Aydoğmuş, A. (2018). *Değişen Sosyo – Ekonomik Koşullarda Yörükler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi.

- Bakan, İ. ve Büyükbeşe, T. (2010). Liderlik Türleri ve Güç Kaynakları'na İlişkin Mevcut- Gelecek Durum Karşılaştırması: Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Algılarına Dayalı Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (19), 73-84. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107352>
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik, Güvenilirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *DEUHFED*, 9 (1), 23-28. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/753041>
- Biber, A. ve Turancı, E. (2014). Toplumsal Şeytan Üçgeni: İktidar, Hegemonya ve Propaganda. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 11(1), 28-41. DOI: 10.31123/akil.442999
- Bilge Uysal, F. (2021). From Nomadic Life to Rural Dwelling: The Çağlarca Village (Antalya), DAKAM ARCADESIGN'18 V. International Architectural Design Conference.
- Bilbil, K. E. ve Polat, A. F. (2021). Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarında Gerçekleştirilen İletişim Faaliyetleri. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14 (1), 336-362. DOI: 10.18094/josc.776538
- Doğan, M. C. ve Doğan, M. S. (2005). *Yörüklerin Sosyal ve Kültürel Hayatı (Antalya Örneği)*. Kızılelma Yayıncılık.
- Durmaz, R. (2018). *Antalya İli Örneğinde Karakoyunlu Yörük Ağızı: Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Söz Varlığı Ve Karakoyunlu Yörük Etnografyası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Erdem, F. H. (1993). İbn-i Haldun'un Devlet Görüşü. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213743>
- Heywood, A. (2014). *Siyaset*. Adres Yayınları.
- Karagül, M. (2016). İbn-i Haldun'da Asabiyet ile Devlet Mülk İlişkisi. *MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (6) 47-59. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/232434>
- Kurtaran, Ş. (2017). *Müziğin Kolektif Düşünce Temsilindeki Yeri: Yörükler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kuzu, B. (1992). Demokrasi-Resmi İdeoloji-Sivil Toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 7 (1), 336-369. DOI: 10.1501/SBFder_0000001535
- Küçük, B. ve Yavuz, E. (2021). Hizmetkar Liderlik ve Örgütsel Sinizm Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 5 (1), 453-472. DOI: 10.29023/alanyaakademik.816809

- Özer, M. H. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi Ve Sosyal Fonksiyonları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 86-97. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70059>
- Özkan, M. (2016). Liderlik Hangi Sıfatları, Nasıl Alıyor? Liderlik Konulu Makalelerin İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 615 – 639. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223113>
- Sağlam, M. T. (2020). Türkiye'de Sivil Toplumun Tarihi Gelişimi ve Sivil Toplumun Örgütlü Yapısı Olarak STK'lar. *Turkish Studies - Social*, 15 (1), 591-610. DOI: 10.29228/TurkishStudies.39349
- Sargın, K. (2019). *Kültürel Coğrafya Açısından Karahacılı Yörükleri: Serik Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Sezer, D. T. (2008). Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *DEÜ Sosyal Bilimler Üniversitesi*, 10 (1), 1-58. Erişim Adresi: <http://hdl.handle.net/20.500.12397/5346>
- Tuztaş Horzumlu, A. H. (2017). Yörük Kültürünü Tanıtmak: Dernekleşme Faaliyetleri ve Yörük Şenlikleri. *Türkiyat Mecmuası*, 27 (2), 239-255. DOI: 10.18345/iuturkiyat.370071
- Yıldız, M. G. (Ed.). (2016). *Liderlik Çalışmaları* (2. Basım). Beta Yayınları.
- 5253 sayılı Dernekler Kanunu, (2004), Cilt:44, Sayı:25649.

Extended Abstract

With this study, it is aimed to analyze whether the leadership phenomenon has an effect on the number of civil society in the context of Yörük-Turkmen non-governmental organizations, whose numbers have increased rapidly in the recent period. Civil society is a community of people who make their own decisions and are not subject to any outside interference. In terms of this nature, it is understood as an area that is independent from the state/political area and acts for social benefit. Organizations that bring people together in such an area are called non-governmental organizations. The most common non-governmental organizations in Turkey are associations. According to the associations law numbered 5253, the association; They are groups of persons with legal personality formed by combining the knowledge and work of at least seven real or legal persons in order to achieve a specific and common purpose not prohibited by law other than sharing profits.

Yoruks are Turkish communities that have adopted the nomadic lifestyle, generally found in the Mediterranean and Aegean regions of our country. The concept of nomads; It is derived from the verb "to spin". Turks who came to Anatolia and continued their lives as nomads are called "Yoruks". The word "Yoruk" was first encountered in the book of Yazıcıoğlu Ali, who lived at the beginning of the 15th century. It is also rumored that Osman Gazi was called "Yorukoglu" by some Anatolian lords. Some researchers distinguish between the words "Yoruk" and "Turkmen". Today, nomads mostly live in the Mediterranean region. However, they are also found in many parts of Turkey. Geographically, the high regions of Antalya-Mersin and Konya (Western Taurus Mountains) are home

to the Yoruks. It is accepted that they prefer this region due to the effect of the Mediterranean climate and plant diversity.

Leader, as a word, means guide, chief, pioneer person. Based on this definition, it is possible to say that leaders have certain characteristics and competencies that are different from other people. Leaders are the people who are in the most important position in the organization, who understand how to organize, can direct, plan and motivate. Leadership is understood as either a pattern of behavior or a personal quality. Leadership as a model of behavior is an influence used by an individual or group on a larger community to organize and direct that community's efforts towards achieving desired goals.

In the study, 5 questions were asked to the participants. The universe of the research is the experts who have worked on the Yoruks in Turkey and the people who have been the directors of the Yoruk Association. The sample is eleven people consisting of academicians who have held senior positions in Yoruk associations and researchers-authors who have worked on Yoruk associations. In terms of credibility, which is the first of the four titles known as the golden criteria in the literature, such as credibility, reliability, transferability, and confirmability, it has been tried to obtain information free of prejudices by understanding the culture and style of the people in the sample, through long-term interaction with the Yoruk leaders and opinion leaders interviewed during the study. Participants were also selected in consultation with experts in order to ensure transferability and suitability (generalization). Sensitivity was paid to ensure that the participants had at least 5 years of experience on the research topic. In order to increase the level of confirmability, although heavily analyzed information was added to the study, very important sentences and opinions of the participants were added as raw. In this way, it is aimed to get rid of prejudices.

With the analysis made as a result of the interviews, it has been seen that the perception of Yoruks has changed with the associations they have established so that the Yörüks can express themselves with the NGOs, and the number of associations has increased with the facts such as the ease of establishing and organizing NGOs, and leadership. This situation brought along some problems and the need for restructuring emerged. The desire to close the inactive signage associations and not to be remembered with entertainment and festivities, to carry out scientific studies and to explain different aspects of the Yoruks, came to the fore.

Recently, the number of associations has reached a large number and many of the Yoruk associations have lost their function. This situation shakes the trust in the Yörük associations, which do their job well. Described as one of the most important goals of Yörük NGOs; The aim of scientific study on the Yoruks and the Yoruk Culture is an important point emphasized by the Yoruk leaders.

Leaders, who play a vital role in the emergence and maintenance of nomadic non-governmental organizations, are considered the most important dynamics of the institutions. However, unfortunately, leaders are also influential in the emergence of signage associations that highly restrict the power of the Yörük-Turkmen community. However, as it can be argued on the basis of the opinions of the participants, those responsible for this wrong practice mostly do not have the competence to form the institutional infrastructure of a civil society. Many of these leaders want this task for personal gain, greed and profit.

Based on the number of associations and the opinions of the participants, the desire to be a leader and head in the Yoruks is a highly desirable situation. In general, leaders play a leading role in the development of the civil society of the Yörük-Turkmen community. Most of the participants agree on this issue. However, it is accepted by many participants that sometimes the opposite is also true. Leaders can easily enlarge and institutionalize established organizations thanks to their individual talents, conciliatory culture, organizational management, and mastery of sociological dynamics.

